

Erik-Jan KUIPERS

ORCID: 0000-0001-6248-0642

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Contrastieve analyse van juridische persoonsnamen vanuit morfologisch perspectief

Abstract

In this paper Dutch and Polish personal nouns appearing in legal texts are discussed from a morphological point of view. The contrastive analysis was based on examples excerpted from the law of succession as presented in the Civil Code of the Kingdom of the Netherlands and the Republic of Poland. The conclusions drawn from this analysis concern the following problems: the motivation of the personal nouns, the structural differences between the two legal languages, the productivity of formative models and the (im)possibilities of their translation.

Keywords: personal nouns, legal texts, legal translation, law of succession, contrastive analysis, morphology.

1. Inleiding

In bijdragen over juridisch taalgebruik wordt met name de terminologie als typisch kenmerk van juridische taal beschouwd, waarmee juristen pogen een hoge nauwkeurigheidsgraad te bereiken om misverstanden te vermijden en ambiguïteit uit te sluiten (Van den Bergh 93; Snel Trampus 193; De Groot 17–19; Pintens 51–53; Klimaszewska 135; Tryczyńska 96). Uit het streven naar een hoge nauwkeurigheidsgraad bij de codificatie van het geldende recht – een proces dat in de negentiende eeuw begon – zijn er benoemingsvelden voor juridische grondbegrippen ontstaan. Een van deze benoemingsvelden vormen de persoonsnamen (Wouters 10).

Persoonsnamen spelen een belangrijke rol binnen de groep van *concreta* in juridische teksten (Maes 221) en daarom zal in deze bijdrage dit benoemingsveld onderzocht worden. Als specifiek voorbeeld heb ik gekozen voor een nadere

beschrijving van de persoonsnamen zoals die in een corpus bestaande uit de belangrijkste bronnen van het geldende Nederlandse en het Poolse erfrecht, boek 4 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek respectievelijk het vierde boek van het Pools Burgerlijk Wetboek, voorkomen.

Het erfrecht is het geheel van rechtsregels, dat de overgang regelt van het vermogen van een overleden persoon op een of meer andere personen. Het vermogen dat overgaat heet ‘nalatenschap’; de overledene wordt aangeduid als ‘erflater’. Degenen die de ‘nalatenschap’ verkrijgen, heten ‘erfgenamen’ (Van Riessen 150). Hiervoor zou in principe met twee of hoogstens drie persoonsnamen kunnen worden volstaan. Dat dit er in de praktijk enigszins anders uitziet, blijkt wel uit de volgende voorbeelden. Zo wordt bijvoorbeeld *de testateur* afhankelijk van de graad van abstractie en van zijn juridische rol meervoudig benoemd: ‘echtgenoot’, ‘erflater’, ‘erfsteller’, ‘geregistreerd partner’, ‘lastgever’, ‘moeder’, ‘ondertekenaar’, ‘ouder’, ‘overledene’, ‘schenker’, ‘stamvader’, ‘vader’ enz. Vooral voor de personen die de nalatenschap al dan niet verkrijgen, beschikt het Nederlandse erfrecht over een brede waaier aan benamingen: ‘afstammeling’, ‘begiftigde’, ‘bewindvoerder’, ‘erfgenaam’, ‘erfgerechtigde’, ‘erven’, ‘executeur’, ‘legataris’, ‘mede-erfgenaam’, ‘onwaardige’, ‘rechtsopvolger’ enz.

De verschillende persoonsnamen voor dezelfde natuurlijke personen zullen echter niet vanuit juridisch oogpunt, maar vanuit een taalkundig perspectief onder de loep worden genomen. Aan de hand van juridische persoonsnamen afkomstig uit het Poolse en het Nederlandse erfrecht wil ik laten zien, welke woordvormingsprocedés bij de vorming van deze persoonsnamen een rol spelen en hoe de juridisch relevante kenmerken van invloed zijn op de benoemingshandeling. Een antwoord op deze vragen kan pas gegeven worden na onderzoek van de structuur en de vorming van deze persoonsnamen en na een contrastieve analyse van de resultaten.

2. Stand van het onderzoek

Contrastief onderzoek naar juridische terminologie en met name met betrekking tot het erfrecht is de laatste jaren steeds meer in het middelpunt van de belangstelling gekomen. Het betreft echter enerzijds voornamelijk onderzoek naar de (on)mogelijkheid van equivalentie tussen juridische termen uit verschillende rechtstalen en veelvuldig wordt erop gewezen dat de bestaande juridische woordenboeken onvolledig zijn, soms onjuiste termen bevatten en daarom niet als enige bron gebruikt mogen worden. Vooral het gebruik en de analyse van juridische parallelteksten dienen het uitgangspunt te zijn voor het vinden of vormen van functionele equivalenten (Kubacki 2007/2008: 118; Kizińska 2015: 192; Betańska 2018: XXIV–XXVIII). En anderzijds werden er talenparen onderzocht, waar al

sinds jaar en dag juridische woordenboeken voorhanden zijn. Kubacki onderzocht termen uit het Poolse en Duitse erfrecht, Kizińska uit het Poolse en Britse erfrecht en Betańska uit het Poolse en Franse erfrecht.

Voorals Kubacki wijst erop dat er in wetenschappelijke bijdragen omtrent juridische vertalingen voornamelijk gekeken wordt naar problemen van equivalentie tussen juridische termen. Volgens hem is de analyse van parallelteksten voor vertalers een *conditio sine qua non* om het juiste register en de usance te kunnen bepalen bij hun keuze of de vorming van een term in de doelrechtstaal, omdat juridische woordenboeken onvolledig zijn en daardoor vertalers om de tuin kunnen leiden. Kubacki pleit ervoor dat een analyse van parallelteksten dient te bestaan uit een taalkundige analyse van de juridische termen rekening houdend met vaak voorkomende woordvormingsprocedures in de doelrechtstaal. Het is dus zaak inzicht te krijgen in deze woordvormingsprocedures om een verantwoorde keuze te kunnen maken. Verder wijst hij erop dat er soms meerdere passende equivalenten kunnen zijn als de algemene taal een voertaal is in meerdere landen (Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland), maar dat in zo'n geval het land waar van de vertaling gebruik gemaakt gaat worden bepalend is voor de keuze van het betreffende equivalent.

Het ontbreken van een dergelijke analyse op basis van het talenpaar Pools-Nederlands op het gebied van het erfrecht gaf de aanzet tot dit onderzoek.

3. Onderzoeksopzet

Voor het onderzoek naar de persoonsnamen in het Nederlandse en het Poolse erfrecht werd er gebruik gemaakt van twee aparte corpora. Persoonsnamen uit het Nederlandse erfrecht komen uit de meest recente versie van boek 4 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek. De wettekst werd eerst bewerkt en daarna geconverteerd naar een standaardtekstdocument dat de ongeformatteerde wettekst bevat (een txt-bestand). Voor het Poolse erfrecht werd dezelfde bewerking uitgevoerd op basis van de nieuwste versie van *księga czwarta* (vierde boek) van de *Kodeks Cywilny* (Burgerlijk Wetboek). Deze bewerking was noodzakelijk om de beide corpora te kunnen analyseren met behulp van TextSTAT, een programma voor tekstanalyse.¹ TextSTAT maakt het mogelijk woordvormen automatisch te verzamelen waarbij voor dit onderzoek gekozen werd voor het getal 10 als minimale frequentie van de woordvorm binnen het corpus, zodat er alleen met persoonsnamen rekening werd gehouden die minimaal tien keer in het corpus voorkwamen. Aansluitend moesten via handmatige selectie de persoonsnamen eruit gefilterd worden. De op deze wijze verkregen persoonsnamen uit zowel het

¹ In deze bijdrage werd gebruik gemaakt van de laatste versie van TextSTAT: <https://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/textstat>.

Nederlandse als het Poolse erfrecht werden vervolgens geanalyseerd en ingedeeld naar woordvormingsprocedé. Uiteindelijk was voor elke persoonsnaam bekend hoe vaak deze in het corpus voorkwam en tot welk woordvormingsprocedé het behoorde, maar ook werd zo informatie verkregen over het aantal persoonsnamen gevormd met behulp van hetzelfde procedé en dus behorend tot dezelfde subgroep. De resultaten van deze analyse worden hieronder gepresenteerd.

4. Woordstructuur van persoonsnamen in het Poolse erfrecht

De persoonsnamen zijn gelet op hun structuur:

- Afleidingen
 - door middel van een achtervoegsel
 - *-iciel*, zoals *przedstawiciel* ('vertegenwoordiger'), *wierzyciel* ('schuldeiser'), *właściciel* ('eigenaar');
 - *-(n)ik*, zoals *dłużnik* ('schuldenaar'), *komornik* ('deurwaarder'), *przeciwnik* ('tegenstander'), *uczestnik* ('betrokkene');
 - *-un*, zoals *opiekun* ('voogd');
 - *-ek*, zoals *członek* ('lid'), *małżonek* ('echtgenoot'), *świadek* ('getuige');
 - *-acz*, zoals *posiadacz* ('bezitter', 'houder');
 - *-ca*, zoals *dozorca* ('opziener', 'toezichthouder'), *nabywca* ('koper', 'verkrijger'), *radca* ('rechtskundig adviseur'), *wykonawca* ('uitvoerder'), *zarządca* ('beheerder');
 - *-ny* zoals *krewny* ('bloedverwant'), *wstępny* ('bloedverwant in opgaande lijn').
 - zonder toevoegsel
 - met een deelwoord als grondwoord, zoals *obciążony* ('een persoon die met iets belast is'), *obowiązany* ('een persoon die ergens toe verplicht is'), *pozwany* ('gedaagde'), *uprawniony* ('gemachtigde').
 - met een adjectief als grondwoord, zoals *biegły* ('gerechtsdeskundige'), *zmarły* ('overledene'), *zainteresowany* ('belanghebbende', 'geïnteresseerde').
- Ongelede woorden zoals *dziecko* ('kind'²), *osoba* ('persoon'), *powód* ('klager'), *strona* ('partij').

² De vertalingen vanuit het Pools naar het Nederlands zijn van de hand van de auteur van deze bijdrage.

- Samenstellingen
 - met het bindmorfeem *-o-* en het achtervoegsel *-ca*, zoals *spadkobierca* ('erfgenaam'), *spadkodawca* ('erflater'), *wnioskodawca* ('aanvrager', 'verzoeker').
 - met het bindmorfeem *-o-* en het achtervoegsel *-ni*, zoals *maloletni*³ ('minderjarige').
 - met het voorvoegsel *współ-*, zoals *współspadkobierca* ('mede-erfgenaam'), *wspóluczestnik* ('mede-betrokkene'), *współwłaściciel* ('mede-eigenaar').
- Leenwoorden, zoals *adwokat* ('advocaat'), *konsument* ('consument'), *kurator* ('curator', 'voogd'), *mediator* ('mediator'), *notariusz* ('notaris').
- Woordgroepen, zoals *obciążony obowiązkiem wykonania dalszego zapisu* ('degene die belast is met de uitvoering van verdere legaten').

4.1. Verdeling naar omvang en frequentie van het woordvormingsprocedé binnen het corpus

Het Poolstalige corpus bevat 148.807 woorden en 6565 hiervan zijn persoonsnamen. Binnen deze groep bestaan er grote verschillen als we kijken naar de omvang en de frequentie van het woordvormingsprocedé (Diagram 1).

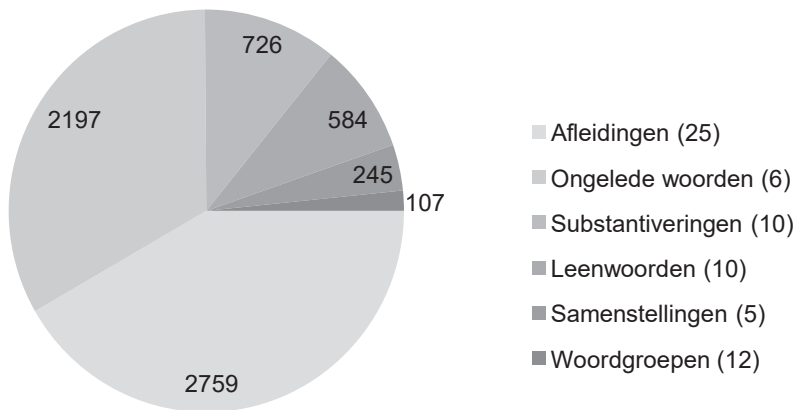

Diagram 1. Omvang en frequentie van woordvormingsprocedés

In het bovenstaande cirkeldiagram is de frequentie weergegeven, d.i. het aantal keren dat persoonsnamen binnen de betreffende subgroep in het corpus

³ In dit geval een samenstelling van een adjectief (*maly*) en een substantief (*lat*) met elkaar verbonden door het bindmorfeem *-o-* voorzien van het achtervoegsel (*-ni*) en met een klinkerwisseling van de stamklinker van *a* naar *e*.

voorkomen, terwijl in de legenda naast de naam van het woordvormingsprocedé het percentage afgelezen kan worden.

4.1.1. Afleidingen

Met een oogopslag is in diagram 1 te zien dat afleidingen qua omvang en frequentie de grootste subgroep vormen (47%), wat erop duidt dat dit woordvormingsprocedé van buitengewoon belang is binnen het Poolse erfrecht. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er binnen deze subgroep tevens een grote variatie bestaat, zie hiervoor diagram 2.

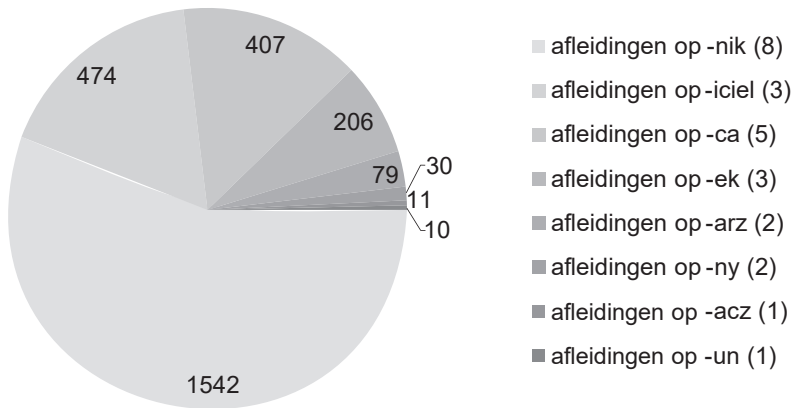

Diagram 2. Omvang en frequentie binnen de subgroep afleidingen

• Afleidingen door middel van een achtervoegsel

Binnen de subgroep afleidingen vertegenwoordigen de afleidingen door middel van een achtervoegsel de grootste groep (90%) en kunnen er de volgende achtervoegsels worden onderscheiden: *-nik*, *-iciel*, *-ca*, *-ek*, *-arz*, *-ny*, *-acz* en *-un*.

Het leeuwendeel van de afleidingen heeft *-(n)ik* als achtervoegsel en verder een werkwoordsstam, een substantief of een adjectief als grondwoord (50%). Alleen als het grondwoord een werkwoordsstam is, kunnen de door deze persoonsnamen benoemde juridische rollen morfologisch geanalyseerd worden. Bij substantivische en adjectivische grondwoorden is dit niet meer mogelijk, wat van hun vergaande lexicalisering getuigt.

Hoewel de vorming van persoonsnamen door middel van afleiding een breed scala aan mogelijkheden biedt, prevaleren in het Poolse erfrecht woordgroepen die op uiteenlopende wijze zijn gestructureerd. Het voorkomen van relatief veel woordgroepen met een benoemingsfunctie laat zich aan de ene kant verklaren door het streven van juristen naar een zo nauwkeurig mogelijke weergave van

alle kenmerken van de betreffende rol. Aan de andere kant komt dit ook voort uit de in wezen beperkte mogelijkheden van het woordvormingssysteem voor terminologische doeleinden. Deze beperkingen zijn veelal van fonologische aard zoals bijvoorbeeld wat de distributie van de achtervoegsels *-iciel* (*Morfologia*, 402) en *-ek* (425) betreft. Afleidingen op *-acz* (0,5%) en *-ca* (13%) zijn in het erfrecht ondervetegenwoordigd, hoewel ze tot de meest productieve afgeleide achtervoegsels onder de Poolse persoonsnamen gerekend worden (401). Een andere beperking bij de vorming van persoonsnamen berust op het feit dat de deelnemers aan rechtszaken in Polen niet op basis van twee of meer motieven tegelijk benoemd kunnen worden, omdat er voor de vorming van dergelijke samengestelde substantieven in het Pools geen productief procedé voorhanden is. De samenstellende afleiding, zoals dit benoemingsprocedé structureel wordt genoemd, speelt geen wezenlijke rol, omdat er maar weinig lexemen zijn die zich lenen als grondwoord voor de vorming van dit soort substantieven.

De afleidingen met het achtervoegsel *-ca* (13%) zijn met vijf persoonsnamen vertegenwoordigd. Het zijn de persoonsnamen: *dozorca* ('opziener'), *nabywca* ('koper'), *radca* ('rechtskundig adviseur'), *wykonawca* ('uitvoerder') en *zarządca* ('beheerder') die uit de geprefigeerde werkwoorden: *dozorować* ('toezicht houden'), *nabywać* ('kopen'), *radzić* ('adviseren'), *wykonywać* ('uitvoeren') en *zarządzać* ('beheren') werden afgeleid.

De drie afleidingen met het achtervoegsel *-iciel* (15%): *przedstawiciel* ('vertegenwoordiger'), *wierzyciel* ('schuldeiser') en *właściciel* ('eigenaar') hebben een semantische structuur die verregaand gelexicaliseerd is vanwege hun ondoorzichtige motiveringsrelatie (*Morfologia* 402).

De persoonsnamen *krewny* (bloedverwant) en *wstępny* (bloedverwant in opgaande lijn) (1%) zijn in zoverre gelexicaliseerd dat men nu alleen nog maar van hun gestructureerdheid kan spreken (Grzegorzczkowska & Puzynina 246).

Nauwelijks vertegenwoordigd in de groep juridische persoonsnamen zijn afleidingen door middel van de achtervoegsels *-acz* (0,5%), *-ek* (7%) en *-un* (0,5%). Het zijn afleidingen met een werkwoordsstam als grondwoord zoals *posiadacz* ('bezitter', 'houder'), *świadek* ('getuige') en *opiekun* ('voogd') waarvan de betekenis zich eenvoudig uit de grondwoorden: *posiadać* ('bezitten', 'houden'), *świadczyć* ('getuigen') en *opiekować się* ('zorgen voor') laat herleiden.

• Afleidingen zonder toevoegsel

De afleidingen zonder tussenvoegsel vormen slechts 10% van de afleidingen en kunnen worden opgedeeld in afleidingen zonder tussenvoegsel met een deelwoord als grondwoord (8%) en zulke met een adjectief als grondwoord (2%). Bij de afleidingen met een deelwoord als grondwoord komen de vormen van het voltooid deelwoord net zo vaak voor als de vormen van het tegenwoordige deelwoord. Het gebruik van het tegenwoordige of het voltooid deelwoord hangt

ervan af, of een persoon een actieve of een passieve rol in een rechtszaak moet vervullen. Een typische eigenschap van deze persoonsnamen is het feit dat bij het substantivische gebruik van de deelwoorden de werkwoordelijke aanvulling haar naamsvorm behoudt en niet weglaatbaar is, behalve als de basissemantiek reeds de vereiste juridische informatie bevat zoals *obciążony dalszym zapisem* ('degene die belast is met de uitvoering van verdere legaten') – *obciążony* ('lasthebber'), *uprawniony do zachowku* ('legitimarisch') – *uprawniony* ('gerechtigde'), maar: *obdarowany* ('begiftigde'), *wydziedziczony* ('onterfde erfgenaam'), *zainteresowany* ('belanghebbende', 'geïnteresseerde').

4.1.2. Ongelede woorden

De ongelede woorden vormen qua frequentie de op een na grootste subgroep (33%), maar hierbij moet opgemerkt worden dat de variatie binnen de ongelede woorden zeer gering genoemd kan worden. De lexemen zoals *strona* ('partij') en *osoba* ('persoon') vertonen om tekstspecifieke redenen een buitengewoon hoge frequentie.⁴ De reden hiervoor is dat deze ongelede woorden in principe in hun algemene betekenis worden gebruikt, voor zover in de bovengenoemde wetteksten hun juridisch relevante betekenissenmerken niet worden geaccentueerd. Een dergelijke terminologische accentuering wordt goed duidelijk bij het lexem *strona* dat in de rechtstaal uitsluitend van toepassing is op een persoon of personen die bij een rechtszaak zijn betrokken.

4.1.3. Samenstellingen

De samenstellingen vormen een bescheiden 10% van de persoonsnamen in het corpus en kunnen als volgt worden opgedeeld:

- Samenstellingen met het bindmorfeem *-o-* en het achtervoegsel *-ca* (x persoonsnamen), zoals *spadkobierca* ('erfgenaam'), *spadkodawca* ('erflater'), *wnioskodawca* ('aanvrager', 'verzoeker').
- Samenstellingen met het bindmorfeem *-o-* en het achtervoegsel *-ni* (x persoonsnamen), zoals *maloletni* ('minderjarige').
- Samenstellingen met het voorvoegsel *współ-* (x persoonsnamen), zoals *współspadkobierca* ('mede-erfgenaam'), *współuczestnik* ('mede-betrokkene'), *współwłaściciel* ('mede-eigenaar').

Samenstellingen met het achtervoegsel *-ca*, zoals *spadkobierca* ('erfgenaam'), *spadkodawca* ('erflater') en *wnioskodawca* ('aanvrager', 'verzoeker') worden bin-

⁴ *Strona* komt 970 keer in het corpus voor, *osoba* 835 keer.

nen de Poolse taalkunde als substantivische samenstellingen beschouwd met een substantief als grondwoord en een werkwoordsstam als nadere aanvulling die door het bindmorfeem *-o-* met elkaar worden verbonden (*Morfologia* 401; Masojć 22).

Samenstellingen met het achtervoegsel *-ni*, zoals *maloletni* zijn tekstsoortgebonden. De term *maloletni* is de aanduiding van een persoon die volgens het Poolse Burgerlijk Wetboek noch de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt noch een huwelijk is aangegaan. In het civiel recht meer in het bijzonder in familie- en erfzaken wordt de term gebruikt om de volledige handelingsonbekwaamheid (voor personen tot 13 jaar) en de beperkte handelingsbekwaamheid (voor personen tussen 13 en 18 jaar) van deze personen tot uitdrukking te brengen (*Kodeks Cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna*, art. 10 § 1 en 2).

Samenstellingen met het voorvoegsel *współ-* worden in het corpus voornamelijk vertegenwoordigd door samenstellingen bestaande uit het bijwoord *współ-* ('mede-') en een substantief. In de Poolse taalkunde worden ze als eenzijdig gemotiveerde samenstellingen beschouwd (*Morfologia* 464), omdat het bepalende lid *współ-* ('mede-') een gebonden morfeem is dat bovendien in samenstellingen met zowel een substantief *współspadkobierca* ('mede-erfgenaam'), *współuczestnik* ('mede-betrokkene'), *współwłaściciel* ('mede-eigenaar') als met een werkwoordsstam als grondwoord *współdziałać* ('gezamenlijk handelen', 'samenwerken'), *współuczestniczyć* ('mede deelnemen'), *współpracować* ('medewerken', 'samenwerken') voorkomt. De enige uitzondering hierop is een samenstelling van het type *maloletni* ('minderjarigen') bestaande uit een adjectief en een substantief.

4.1.4. Leenwoorden

Gelet op hun frequentie komen leenwoorden in het corpus op de vierde plaats (8%), maar zijn qua aantal persoonsnamen net zo goed vertegenwoordigd als de substantiveringen. De in het erfrecht aanwezige leenwoorden zijn zonder uitzondering internationalismen, zoals *adwokat* ('advocaat'), *konsument* ('consument'), *kurator* ('curator', 'voogd'), *minister* ('minister'), *prezes* ('voorzitter') en de met deze persoonsnamen verbonden juridische roldragers vervullen dan ook in hoge mate vergelijkbare functies die deze personen ook in andere rechtssystemen uitoefenen.

4.1.5. Woordgroepen

In de subgroep woordgroepen (2%) vertoont het lexeem *osoba* ('persoon') de hoogste frequentie in het corpus en fungeert daarbij als kern van een zelfstandig-naamwoordgroep. De betreffende juridische rol wordt in de vorm van een betrekkelijke bijzin, een bijvoeglijke bepaling of een bijvoeglijk gebruikt deelwoord uitgedrukt zoals *osoba, na rzecz której działa zarządca sukcesyjny* ('persoon voor

wie de executeur de nalatenschap afwikkelt’), *osoba powołana jako spadkobierca ustawowy lub testamentowy* (‘persoon benoemd tot wettelijk of testamentairerfgenaam’), *osoba pozostająca pod władzą rodzicielską lub opieką osoba blisko spadkodawcy* (‘persoon over wie een naaste van de erflater het ouderlijk gezag uitoefent of voor wie deze de zorg draagt’). Wanneer het noodzakelijk is om de juridische rol nader te benoemen, treden ook gesubstantiveerde deelwoorden of afgeleide persoonsnamen als kern van woordgroepen op, zoals *obdarowany wcześniej* (‘begiftigde aan wie op een eerder tijdstip werd geschonken’), *zainteresowani spadkiem* (‘belanghebbenden in een nalatenschap’), *samoistny posiadacz rzeczy* (‘bezitter’), *uczestnik postępowania* (‘procespartij’). Deze nauwkeurige inbedding van alle kenmerken behorende bij een juridische rol die pas door de toevoeging van een zinsdeel mogelijk wordt, draagt door het veelvuldige gebruik van deze woordgroepen bij aan hun verankering in de juridische woordenschat.

5. Woordstructuur van persoonsnamen in het Nederlandse erfrecht

De Nederlandse persoonsnamen zijn gelet op hun structuur:

- Afleidingen
 - door middel van een achtervoegsel ‘-aar’ (‘-enaar’), ‘-er’ en ‘-ster’
 - met een substantief als grondwoord zoals ‘rechter’, ‘schuldenaar’, ‘eigenaar’.
 - met een werkwoord als grondwoord zoals ‘verzoeker’, ‘eiser’, ‘vereffenaar’.
 - door middel van een substantiverings-e
 - met een adjectief als grondwoord zoals ‘belanghebbende’, ‘rechthebbende’, ‘deskundige’.
 - met een werkwoord als grondwoord zoals ‘geëxecuteerde’, ‘gedaagde’, ‘gemachtigde’.
- Ongelede woorden zoals ‘kind’, ‘lid’, ‘ouder’, ‘partij’, ‘persoon’.
- Samenstellingen
 - substantief + substantief zoals ‘voorzieningenrechter’, ‘echtgenoot’, ‘boedelnotaris’
 - Copulatieve samenstellingen met een koppelteken zoals ‘rechter-commissaris’, ‘derde-beslagene’, ‘procureur-generaal’
 - Samenstellende afleidingen zoals ‘beslaglegger’, ‘deurwaarder’, ‘erflater’.
 - Leenwoorden zoals ‘advocaat’, ‘executeur’, ‘legataris’, ‘legitimaris’, ‘notaris’.

5.1. Verdeling naar omvang en frequentie van het woordvormingsprocedé binnen het corpus

Het Nederlandstalige corpus bevat 140.652 woorden en 5901 hiervan zijn persoonsnamen. Binnen deze groep bestaan er grote verschillen als we kijken naar de omvang en de frequentie van het woordvormingsprocedé (Diagram 3).

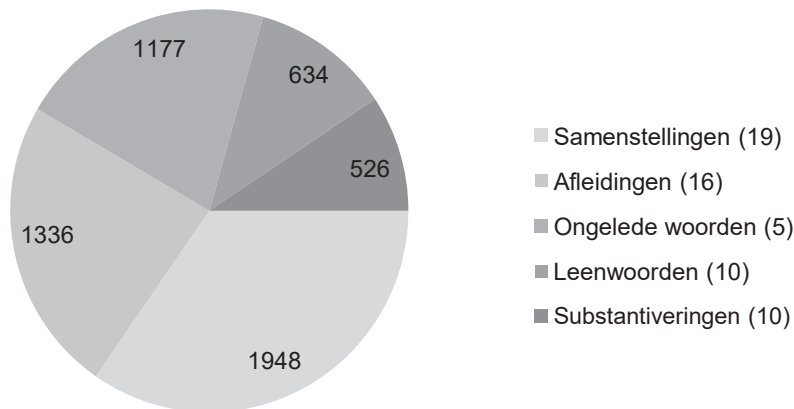

Diagram 3. Omvang en frequentie van woordvormingsprocedés

In het cirkeldiagram hierboven is de frequentie weergegeven, terwijl in de legenda naast de naam van het woordvormingsprocedé het aantal verschillende persoonsnamen binnen deze subgroep is aangegeven.

5.1.1. Afdelingen

De grootste subgroep qua omvang en frequentie vormen de afleidingen (36%), wat erop duidt dat binnen het Nederlandse erfrecht dit woordvormingsprocedé een belangrijke rol speelt (Diagram 3). Binnen deze subgroep bestaan er echter ook aanzienlijke verschillen (Diagram 4).

• Afleidingen met het achtervoegsel ‘-aar’ (‘-enaar’), ‘-er’ en ‘-ster’

De subgroep afleidingen bestaat op zijn beurt weer uit afleidingen gevormd door middel van een achtervoegsel ‘-aar’ (‘-enaar’), ‘-er’ en ‘-ster’ met als grondwoord een substantief zoals ‘rechter’, ‘schuldenaar’, ‘eigenaar’ (41%) of een werkwoord zoals ‘verzoeker’, ‘eiser’, ‘vereffenaar’ (21%) die zowel wat de omvang als ook het aantal verschillende persoonsnamen op de eerste plaats komen.

De afleidingen met het achtervoegsel ‘-aar’ (‘-enaar’), ‘-er’ en ‘-ster’ behoren voor het merendeel tot de algemene woordenschat: ‘eiser’, ‘schuldenaar’, ‘ver-

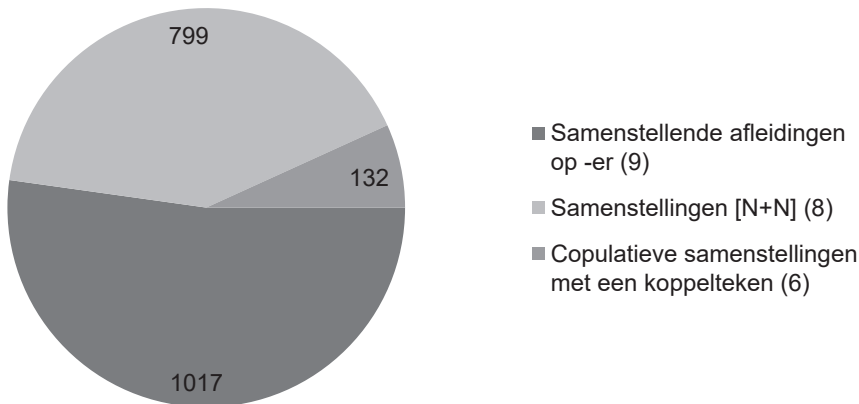

Diagram 4. Omvang en frequentie binnen de subgroep afleidingen

tegenwoordiger'. Tekstsoortgebonden zijn daarentegen 'rechter', 'vereffenaar', 'verzoeker'. Ook de afleidingen met een substantiverings-e maken grotendeels deel uit van de algemene woordenschat zoals 'deskundige', 'belanghebbende', 'gemachtigde', terwijl 'geëxecuteerde', 'gedaagde', 'rechthebbende' eerder gebonden zijn aan de tekstsoort.

De persoonsnamen met het achtervoegsel '-aar' ('-enaar'), '-er' en '-ster' die tot de algemene woordenschat behoren, beschikken over een te ruime extensie voor juridische aangelegenheden, daarom worden ze door een attributie in de vorm van een bepalend lid bij de afleiding beperkt: 'eiser' → 'eiser in conventie', 'eiser in reconventie', 'vertegenwoordiger' → 'zaakvertegenwoordiger', 'procesvertegenwoordiger'.

De bepalende leden bakenen het taakgebied af waarbinnen de betreffende persoon een actieve rol speelt. De tekstsoortgebonden afleidingen, zoals 'rechter', 'vereffenaar' en 'verzoeker' zijn minder geneigd om samenstellingen te vormen, omdat ze geen nadere bepaling benodigen om de betreffende persoon te identificeren.

Het achtervoegsel '-aar' ('-enaar'), '-er' en '-ster' voegt aan de afgeleide persoonsnamen de betekenis toe dat het een (mannelijke) persoon betreft die de door het werkwoord genoemde handeling verricht (*Algemene Nederlandse Spraakkunst* § 12.3.1.4.iii.1 b). De grondwoorden duiden een juridisch relevante handeling aan die een persoon bij de uitvoering van de erfrechtelijke zaak dient te verrichten. Er bestaat dus een vergaande analogie tussen de vorming van juridische persoonsnamen en de alledaagse beroepsaanduidingen met het achtervoegsel '-aar' ('-enaar'), '-er' en '-ster', waarbij het grondwoord een dominerende handeling uitdrukken, zoals bij 'bakker', 'leraar' en 'metselaar'.

• Afleidingen met een substantiverings-e

De afleidingen gevormd door middel van een substantiverings-e met als grondwoord een adjectief zoals ‘belanghebbende’, ‘rechthebbende’, ‘deskundige’ (23%) of een werkwoord zoals ‘geëxecuteerde’, ‘gedaagde’, ‘gemachtigde’ (15%) komen binnen de subgroep afleidingen op de tweede plaats.

Gesubstantiveerde adjectieven zijn vanuit denotatief perspectief oninteressant, omdat personen alleen op grond van eigenschappen benoemd kunnen worden die op hen betrekking hebben en deze zijn in juridische context van ondergeschikt belang, zoals bijvoorbeeld in de algemene woordenschat de persoonsbenamingen ‘de afvallige’, ‘de blinde’, ‘de dode’ enz. Bovendien drukken adjectieven eigenschappen of relaties tussen twee grootheden uit die langdurig van aard zijn, terwijl juridische relaties tussen twee personen in het kader van een rechtszaak meestal van korte duur zijn. De gesubstantiveerde adjectieven in het corpus zijn dan ook van dien aard dat ze een persoon in een langdurige relatie aanduiden, zoals ‘de derde’, ‘de deskundige’, ‘de minderjarige’. Het betreft hier trouwens overkoepelende termen ten opzichte van de gebruikelijke persoonsnamen die goeddeels gelexicaliseerd zijn en dus ook onafhankelijk van de context begrijpelijk zijn.

De persoonsnamen die verbaal gemotiveerd zijn, en waarvoor er geen gebruikelijke benoemingsvormen voorhanden zijn, worden niet met woordvormingsmiddelen, maar door de substantivering van het betreffende deelwoord gevormd. Afhankelijk van de beoogde actieve of passieve rol binnen het kader van de rechtszaak, wordt het tegenwoordige deelwoord respectievelijk het voltooid deelwoord gesubstantiveerd. Aldus hebben substantieven gebaseerd op een tegenwoordig deelwoord een actieve betekenis, zoals bijvoorbeeld ‘de belanghebbende’, ‘de beslagene’, ‘de langstlevende’, ‘de overledene’, ‘de rechthebbende’. Persoonsnamen gemotiveerd door een voltooid deelwoord benoemen personen aan wie in een rechtszaak een passieve rol wordt toebedeeld, bijvoorbeeld ‘de begunstigde’, ‘de gedaagde’, ‘de geëxecuteerde’, ‘de gerechtigde’.

De substantiveringen van onovergankelijke werkwoorden zijn ten opzichte van de overgankelijke werkwoorden getalsmatig in de minderheid en duiden op personen wier handeling nog duurt, zoals ‘de langstlevende’, óf reeds is afgesloten, zoals bijvoorbeeld de ‘overledene’.

De meeste gesubstantiveerde persoonsnamen stelen op geprefigeerde werkwoorden zoals bijvoorbeeld ‘de overledene’, ‘de overlevende’ of verbale woordgroepen zoals de ‘belanghebbende’.

De neiging tot substantivering van uit deelwoorden bestaande grondwoorden wordt ingegeven door de juridische noodzakelijkheid om personen van een aanvullend onderscheidend criterium te voorzien dat of in het bepalende lid dan wel in het voorvoegsel genoemd wordt. Het gaat hier dan vaak om een tijdgebonden rol in een erfrechtelijke zaak, bijvoorbeeld ‘de eerstaangewezene’, ‘de eerstgenoemde’, ‘de laatstgenoemde’, ‘de langstlevende’, ‘de opvolger’, ‘de overlevende’.

5.1.2. Ongelede woorden

De subgroep ongelede woorden kent een grote omvang (20%), maar wordt in tegenstelling tot de samenstellingen en de afleidingen slechts door vijf persoonsnamen ‘partij’, ‘persoon’, ‘lid’, ‘kind’ en ‘ouder’ in het corpus vertegenwoordigd. Doordat ongelede woorden tot de algemene woordenschat behoren, zijn ze veelvuldig inzetbaar, maar worden in juridische documenten door nauwkeurigere of gespecialiseerde aanduidingen vervangen, waarvan de betekenisomvang vaak ruimer is dan die van de ongelede woorden, zodat ze in een zo groot mogelijk aantal situaties kunnen worden toegepast.

Een voorbeeld hiervan is de persoonsnaam ‘kind’ dat twee betekenisvarianten kent: 1. ‘mens in onvolwassen staat’, 2. ‘afstammeling’, ‘nakomeling’ (Van Dale 1422). Onder ‘afstammeling’ worden alle mensen begrepen die lichamelijk van iemand afstammen, dus ‘kinderen’, ‘kleinkinderen’, ‘achterkleinkinderen’ enz. Als men deze begrippen met elkaar vergelijkt, dan blijkt de eigenschap leeftijd voor het algemene taalgebruik een sleutelrol te spelen, terwijl het voor de begrippen ‘afstammeling’ en ‘nakomeling’ nagenoeg irrelevant is. De eigenschap bloedverwantschap is voor deze begrippen primair, terwijl dit kenmerk bij het begrip ‘kind’ eerder op de achtergrond staat. Dit is dan ook de reden dat het ongelede woord *kind* in het erfrecht een meer gespecialiseerde intentie heeft die aanvullend lexicaal in de vorm van een attribuut nader bepaald wordt, bijvoorbeeld ‘biologisch kind’, ‘gemeenschappelijk kind’, ‘echtelijk kind’, ‘buitenechtelijk kind’, ‘geadopteerd kind’, ‘kind uit een eerste/vorige huwelijk’.

Bovendien bieden de begrippen ‘afstammeling’ en ‘nakomeling’ de mogelijkheid om onnauwkeurige persoonsnamen (‘achterkleinkind’, ‘achterneef’, ‘halfbroer’, ‘halfzus’, ‘stiefkind’) te vermijden en de plaats van ontbrekende of ambigue persoonsnamen in het Nederlands (‘echtgenoot van de neef’, ‘echtgenoot van de schoonzus’, ‘oom van moederskant’, ‘de broers en zussen van de erflater’) in te nemen. Dit voorbeeld laat zien dat er begripsmatige specificatie door de abstractie van juridisch onbetekenende betekeniskenmerken van een algemeen-talig ongeleed woord plaatsvindt dat vervolgens gecodificeerd en uiteindelijk in de vaktaal opgenomen wordt, zodat met vaktalige begrippen onafhankelijk van hun talige context hun intentie tot uitdrukking kan worden gebracht.

Bij het gebruik van de ongelede woorden ‘persoon’ en ‘partij’ is het tegenovergestelde het geval. Met deze persoonsnamen worden mensen aangeduid die rechtshandelingen verrichten zonder dat de intentie van hun juridische rol in het grondwoord nader wordt bepaald. De precieze juridische rol wordt eerst in de talige context door een keur aan attributen gerealiseerd zoals ‘een tussenbeidekomende persoon’, ‘een uitgesloten persoon’, ‘de persoon die een vordering heeft’, ‘de meest gerede partij’, ‘een partij die gehouden is als getuige een verklaring af te leggen’. De woordgroepstructuur maakt het mogelijk bijkomende eigenschappen

van een juridische rol toe te voegen, omdat het syntactische systeem hiervoor meer mogelijkheden biedt, terwijl het woordvormingssysteem in dit opzicht beperkt is.

5.1.3. Samenstellingen

De subgroep samenstellingen bestaat merendeels uit samenstellingen van twee substantieven (88%), zoals ‘voorzieningenrechter’, ‘echtgenoot’, ‘boedelnotaris’, en voor een klein deel uit zogenaamde copulatieve samenstellingen met een koppelteken (12%), zoals ‘rechter-commissaris’, ‘derde-beslagene’, ‘procureur-generaal’.

In het algemeen zijn juridische persoonsnamen op één motief gebaseerd, maar er zijn er ook met twee benoemingsmotieven. Kenmerkend voor dit benoemingsproces zijn samenstellingen en samenstellende afleidingen (waarover meer in 5.1.4.) waarvan de structuur uitermate geschikt is om een verscheidenheid aan rollen weer te geven, vooral omdat de verschillende benoemingsmotieven doorzichtig zijn. Het grondwoord dat ook wel het bepaalde lid wordt genoemd, benoemt de juridische rol die een persoon in een rechtszaak speelt, terwijl het bepalende lid deze rol nader invult, zoals ‘derde-begunstigde’, ‘derde-belanghebbende’, ‘derde-schuldenaar’.

Het bepaalde lid kan een ongeleed woord zijn met een overeenkomstig bepalend lid, zoals ‘stiefkind’, ‘pleegkind’, ‘kleinkind’, ‘wederpartij’, ‘rechtspersoon’, ‘tussenpersoon’, een afleiding op ‘-er’/‘-aar’, zoals ‘belangenbehartiger’, ‘derde-schuldenaar’, ‘hoofdgerechtigde’ óf een gesubstantiveerd deelwoord, zoals ‘de eerstaangewezen’, ‘de eerststervende’, ‘de langstlevende’.

Met de afzonderlijke constituenten worden reeksen woorden gevormd die het gemakkelijker maken ze te begrijpen en ze toe te passen. Deze lexicale trend kan aan de hand van het begrip ‘erf(enis)’ onder de loep worden genomen dat steeds weer door andere begrippen nader bepaald wordt. Hier enkele voorbeelden: ‘erfbelasting’, ‘erfdeel’, ‘erfdochter’, ‘erfgenaam’, ‘erfgerechtigde’, ‘erfgoed’, ‘erfhuis’, ‘erfopvolger’, ‘erfrente’, ‘erfschuld’, ‘erfstelling’, ‘erftaks’, ‘erftante’, ‘erfwet’, ‘erfzoon’. Het begrip ‘erf(enis)’ vervult in de bovenstaande opsomming de functie van het bepalende lid met steeds een ander bepaald lid en vormt daarmee een reeks die overeenkomstig hetzelfde procedé is opgebouwd.

5.1.4. Samenstellende afleidingen

Samenstellende afleidingen (14%) bestaan uit syntactische woordgroepen en onderscheiden zich van samenstellingen door de wijze waarop ze gevormd worden, met andere woorden: de persoon als categorie wordt niet lexicaal, maar uitsluitend middels het achtervoegsel ‘-er’ weergegeven, bijvoorbeeld ‘erflater’, ‘deurwaarder’, ‘beslaglegger’ en ‘bewindvoerder’. Kenmerkend voor de samenstellende afleiding is tevens dat het laatste gedeelte niet afzonderlijk kan voorkomen:

‘later’, ‘waarder’, ‘legger’ of ‘voerder’ komen niet zelfstandig voor (*Algemene Nederlandse Spraakkunst* 12.3.3).

5.1.5. Leenwoorden

De leenwoorden vormen slechts 11% van het Nederlandse corpus onder hen bevinden er zich veel internationalismen zoals: ‘advocaat’, ‘arbiter’, ‘curator’ en ‘notaris’ die tevens de hoogste frequentie binnen deze subgroep hebben. De resterende leenwoorden zijn vrijwel allemaal uit het Frans ontleend en aan de Nederlandse spelling aangepast. Het betreft de bastaardwoorden: ‘dispacheur’, ‘executant’, ‘executeur’, ‘griffier’, ‘legataris’ en ‘legitimaris’.

6. Contrastieve vergelijking van de juridische persoonsnamen

Als men de Nederlandse en Poolse benamingen voor personen die een juridische rol dragen in erfrechtelijke zaken met elkaar vergelijkt, laten zich de navolgende overeenkomsten en verschillen vaststellen.

De keuze aan motieven waarmee deze personen worden aangeduid, is afhankelijk van het rechtssysteem, en de daarmee verbonden rechtstaal van het betreffende land. De verschillen in rechtssystemen en de daartoe behorende wettelijke regelingen leiden tot andere benoemingsbehoeften en -handelingen die in de rechtstaal tot uitdrukking komen. Het gebrek aan equivalentie is dus in dit geval terug te voeren op de systeemgebondenheid⁵ van de rechtstalen (De Groot 16–18). Een goed voorbeeld van systeemgebondenheid van de rechtstaal is het wettelijk geregelde juridische beroep *radca prawny* (‘rechtskundig adviseur’) dat in het Poolse rechtssysteem niet alleen een beschermde titel is en een afgeronde rechtenstudie vereist, maar tevens voorziet in een verplichte stage tegen betaling als ook in een afsluitend examen voor *radca prawny* (*Ustawa o radcach prawnych, art. 24*). Sinds 1 juli 2015 kan een *radca prawny* tevens in strafzaken de rol van verdediger op zich nemen die voordien uitsluitend was weggelegd voor advocaten (*Kodeks postępowania karnego, art. 82*). Het Nederlandse rechtssysteem kent

⁵ Onlangs hebben Paluch & Owsiniński (2020a: 40–43; 2020b: 264) gepoogd aan te tonen dat ook het zogenaamde linguïstische wereldbeeld van de wetgevers verantwoordelijk zou zijn voor een gebrek aan equivalentie doordat de talige weergave van de term de juridische lading ervan niet zou dekken. Aan de hand van de erfrechtelijke termen *Erblasser* (‘erflater’) en *spadkodawca* (‘erflater’) en het feit dat de overledene in het Duits de erfenis ‘nalaat’, maar in het Pools de overledene de erfenis ‘geeft’ en de erfgenaam deze ‘neemt’ menen zij een verschil in wereldbeeld waar te nemen, wat mijns inzien erg vergezocht is en ook niet voor de door hen beweerde verwarring zorgt bij personen die ermee geconfronteerd worden.

ook ‘rechtskundig adviseurs’, maar noch is de titel wettelijk beschermd noch wordt er een rechtenstudie van hen verlangd. Het is een persoon die advies geeft in juridische zaken. Dat kan een advocaat of jurist zijn, maar ook eender wie (*Fockema Andreae’s Juridisch Woordenboek* 277). Een rechtskundig adviseur kan in Nederland geen belangenbehartiger in rechtszaken zijn voor een partij (of meerdere partijen met een identiek belang) zoals in Polen.

Desalniettemin kunnen er opvallende overeenkomsten bij de keuze van de benoemingsmotieven vastgesteld worden. Het feit dat men deze verkiest bij de benoemingshandeling getuigt van hun juridische relevantie. De in deze bijdrage onderzochte roldragers werden in de meeste gevallen op grond van de door hen verrichte of nog te verrichten handelingen benoemd, dientengevolge worden de juridische persoonsbenamingen middels werkwoorden respectievelijk werkwoordgroepen uitgedrukt, bijvoorbeeld ‘gerechtigde’ – *uprawniony*, ‘schenker’ – *darczyńca*, ‘volmachtgever’ – *mocodawca*. Bij persoonsnamen bestaande uit samenstellingen of woordgroepen speelt de verbale motivatie geen rol, omdat de roldrager vanwege de benoemingsstructuur lexicaal in de vorm van een substantief moet worden uitgedrukt, bijvoorbeeld ‘pleegouders’ – *rodzice zastępczy*, ‘erfgerechtigde’ – *uprawniony do dziedziczenia*.

Bovendien vertoont zowel de Nederlandse als de Poolse wetgeving een streven naar grote nauwkeurigheid bij de persoonsbenaming, wat tot uitdrukking komt in de trend om personen op grond van twee verschillende motieven te benoemen. Deze benoemingshandeling wordt in de beide talen met verschillende woordvormingsprocedés verwezenlijkt. In het Nederlands zijn dit samenstellingen en in het Pools woordgroepen, zoals ‘derde-beslagene’ – *osoba trzecia, która jest we władaniu ruchomości dłużnika*, ‘erfonwaardige’ – *spadkobierca niegodny dziedziczenia*.

Door middel van de diverse benoemingsprocedés worden de betekenisdragende elementen in de morfemische structuur verschillend uitgedrukt. Zo wordt bijvoorbeeld bij de Nederlandse benaming ‘de derde’ de categorie persoon slechts op de achtergrond meegedacht, terwijl deze in het Pools in de overeenkomstige benoemingsstructuur expliciet wordt weergegeven – *osoba trzecia*. Andersom wordt het in het Nederlands eerder lexicaal en in het Pools eerder met behulp van een achtervoegsel uitgedrukt, vergelijk ‘erfgenaam’ – *spadkobierca*, ‘echtgenoot’ – *małżonek*.

De vergelijking van de structureel-semanticke concretisering van de functionele benoemingscategorie juridische persoonsnamen geeft inzicht in de ingewikkeldheid ervan en de manieren waarop deze worden gevormd. In het algemeen kan gesteld worden dat er voor dit doel ongelede woorden, afleidingen, samenstellingen, substantiveringen en woordgroepen toegepast worden, maar dat ze qua omvang en frequentie verschillen. De vergelijking maakt duidelijk dat er bij de vorming van persoonsnamen in het Pools meer van afleidingen door middel

van achtervoegsels gebruikt wordt gemaakt dan in het Nederlands. Waar het de benoemingsprocedés betreft, overwegen in het Nederlands samenstellingen (35%), afleidingen (24%) en ongelede woorden (21%), terwijl in het Pools afleidingen (47%) en ongelede woorden (33%) de boventoon voeren. Deze vaststellingen reflecteren de algemene trends en de taalgebonden eigenaardigheden van de onderzochte benoemingsprocedés.

De kwantitatieve en de kwalitatieve onderbouwing van de hierboven geanalyseerde woordvormingscategorie in twee talen maakt het mogelijk conclusies te trekken voor de wijze waarop tussen deze twee talen gecompenseerd kan worden en dat is weer van belang voor de vertaling van juridische teksten. Er kan bijvoorbeeld op deze wijze gecompenseerd worden tussen Poolse woordgroepen en Nederlandse samenstellingen of samenstellende afleidingen, hoewel dit gepaard gaat met een geheel andere concretisering van de betekenisdragende elementen, want bij samenstellingen en samenstellende afleidingen is de semantische structuur bondiger dan bij woordgroepen. Met deze verschillen in de manier waarop persoonsnamen worden verwoord, moeten bij het vertaalproces rekening gehouden worden, omdat de vertaalde juridische term aan het doeltalige taalgebruik moet voldoen.

De betekenis van samengestelde persoonsbenamingen blijkt uit het samenspel van de betekenis van het bepalende lid en de categoriale betekenis van het gevormde woord, waardoor dit verschilt van het bepalende lid. De categoriale betekenis wordt bij afleidingen gedragen door het achtervoegsel, bij samenstellingen door het bepaalde lid en bij woordgroepen door de kern van de zelfstandig-naamwoordgroep. Bij substantiveringen is deze categoriale betekenis eerder ondoorzichtig, zodat contextuele informatie het gebrek aan identificerende elementen in de benoeming moet compenseren, om op deze wijze het juiste begrip van zulke persoonsnamen te vergemakkelijken.

Aangezien met de bovenstaande woordvormingsprocedés ook andere subklassen van persoonsbenamingen gevormd kunnen worden, zou er beweerd kunnen worden dat de door deze woordvormingsprocedés toegevoegde betekenis niet in staat zou zijn de specifieke juridische betekeniscomponent van samenstellingen en samenstellende afleidingen weer te geven, omdat ze te algemeen is. Desondanks is het goeddeels mogelijk hun lexicale betekenis op grond van de relatie tussen de door woordvormingsprocedés toegevoegde betekenis en lexicale betekenis van het bepalende lid te voorspellen, tenzij deze motiveringsrelatie ondoorzichtig respectievelijk atypisch voor de benoemingscategorie is, zoals dat in het benoemingsdomein bij een substantivische motivering het geval is. Een verdere beperking voor de voorspelbaarheid van de lexicale betekenis zijn die betekeniskenmerken die in de woordvormingsstructuur niet formeel geconcretiseerd worden.

7. Conclusie

Inzicht in en kennis van hun motivering, structuur en het onderliggende woordvormingsprocedé kan behulpzaam zijn bij het vertalen naar de betreffende doeltaal. Uitgaande van de motiveringsrelaties en de analogie kan ook bij gebrek aan een equivalent in de terminologie van het doeltaalrechtssysteem voor de te vertalen term uit de brontaal een subsidiaire oplossing gevormd worden. Als voorbeeld voor een subsidiaire oplossing kan gekeken worden naar de persoonsbenaming *lawnik* ('lekenrechter'). In Polen zijn er verschillende manieren om gewone burgers te laten deelnemen aan de rechtspraak en deze deelname wordt gegarandeerd door art. 182 van de *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* ('Poolse grondwet'). Volgens de *Prawo o ustroju sądów powszechnych* ('wet op de rechterlijke organisatie') kan eenieder *lawnik* worden die de Poolse nationaliteit bezit, tussen de 30 en 70 jaar oud is, een middelbareschoolopleiding heeft afgerond en geen strafblad heeft. Een *lawnik* kan zowel in civiele zaken als ook in strafzaken rechtspreken en sinds 2018 maken ze zelfs deel uit van het *Sąd Najwyższy* ('Hooggerechtshof'). Bij de vertaling van deze term naar het Nederlands bestaat er geen direct equivalent, omdat er in het Nederlandse rechtssysteem geen rol is weggelegd voor de burger in de rechtspraak. Een subsidiaire oplossing kan in dit geval gevonden worden in het Belgische rechtssysteem dat een vergelijkbare, zij het minder uitgebreide deelname van burgers aan de rechtspraak voorziet. Het Belgische rechtssysteem heeft uiteraard zijn eigen rechtstaal, maar heeft tevens een officiële taal – het Nederlands – gemeen met Nederland. De rol van 'lekenrechter' in België is Nederlandse recipiënten met enige juridische kennis bekend, echter ook zonder kennis van de juridische rol van de 'lekenrechter' kan een taalgebruiker van het Nederlands zich er een beeld van vormen. De samenstelling 'lekenrechter' laat zich opdelen in twee woorden, nl. 'leek' en 'rechter'. De woordenboekdefinitie van 'leek' is een persoon die geen of weinig verstand van een bepaald vak heeft (Van Dale 1551). En een 'rechter' is een persoon die rechtspreekt (Van Dale 2327). Uit de betekenis van de afzonderlijke woorden laat zich zonder al te veel moeite een definitie afleiden: een persoon die rechtspreekt, maar niet veel of geen verstand heeft van rechtspreken. Een gebrek aan kennis en inzicht in dezen zou een passende vertaling bemoeilijken en slecht gevormde termen zouden hierdoor onvermijdelijk zijn, vooral ook omdat er tot op heden geen tweetalig juridisch woordenboek voor dit talenpaar beschikbaar is. Een passende vertaling van juridische persoonsnamen vergt daarom kennis van de benoemings-trends in de betreffende taal, van de soorten pendanten binnen een woordvormingscategorie en van de systeemgebonden verschillen op inhoudelijk en formeel niveau.

Uit het onderzoek waarvan de resultaten in deze bijdrage werden gepresenteerd, is gebleken dat de analyse van woordvormingsprocedés van nut kan zijn voor onderzoek naar de gestructureerdheid van de vaktalige woordenschat.

Hierbij konden zowel benoemingstrends als ook benoemingscompensaties vastgesteld worden die niet alleen van belang zijn om de juiste betekenis te kunnen opmaken, maar ook om het vertaalproces van juridische vakteksten te kunnen vergemakkelijken.

Bibliografie

Primaire literatuur

- Burgerlijk Wetboek Boek 4, Erfrecht*, 2021, www.wetten.overheid.nl/BWBR0002761/2018-09-19. Geraadpleegd 6 mei 2022.
- Kodeks Cywilny Księga czwarta, Spadki*, 2021, www.isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200001740/U/D20201740Lj.pdf. Geraadpleegd 6 mei 2022.

Secundaire literatuur

- Algemene Nederlandse Spraakkunst*, geredigeerd door Walter Haeseryn *et al.* Martinus Nijhoff, 1997, 2021, §12.3.1.4.iii.1 b, e-ans.ivdnt.org/topics/pid/ans1203010403011ingtopic. Geraadpleegd 6 mei 2022.
- Betańska, Ewa, en Eryk Stachurski. *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Tłumaczenie odpisów aktów stanu cywilnego*. Wydawnictwo C.H. Beck, 2018.
- De Groot, Gerard-René. “Juridisch vertalen: het overbruggen van verschillen tussen rechtsculturen en rechtssystemen”. *De kracht van vertaling – verrijking van taal en cultuur*, geredigeerd door Henri Bloemen *et al.* Platform Vertalen & Vertaalwetenschap, 1998, pp. 13–28.
- Grzegorzyczkowa, Renata *et al.*, redacteurs. *Morfologia. Gramatyka współczesnego języka polskiego*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 1999.
- Grzegorzyczkowa, Renata, en Jadwiga Puzynina. *Słotwórstwo współczesnego języka polskiego*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 1979.
- Kizińska, Anna. *Ekwiwalencja w tłumaczeniu tekstów prawnych i prawniczych. Polskie i brytyjskie prawo spadkowe*. Wydawnictwo C.H. Beck, 2015.
- Klimaszewska, Zofia. “Vaste woordverbindingen in het juridisch taalgebruik”. *Neerlandica Wratislaviensia*, vol. 14, 2003, pp. 135–139.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz.U. 1997, nr 78 poz. 483).
- Kubacki, Artur Dariusz. “Wybrane problemy przekładu niemieckich i polskich dokumentów z zakresu prawa spadkowego”. *Rocznik Przekładoznawczy*, vol. 3/4, 2007/2008, pp. 117–127.
- Maes, Fons (A.). “De overheid formuleert slecht: Regelingen en formuleren van de overheid”. *Overheid en burger: rechtstaat en communicatie: handelingen van het vierde Nederlands Taalcongres van de Vereniging Algemeen Nederlands*, geredigeerd door Marianne van Scherpenzeel. Vereniging Algemeen Nederlands, 1991, pp. 51–71.
- Masojć, Irena. *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Słotwórstwo rzeczowników*. Lietuvos edukologijos universiteti leidykla, 2015.
- Paluch, Anna, en Piotr Aleksander Owsiański. “O (nie)poprawności terminologii prawa spadkowego w polskim i niemieckim języku prawnym na przykładzie wybranych pojęć. Studium krytyczne”. *Głos prawa. Przegląd Prawniczy Allerhanda*, vol. 3, nr 1 (5), poz. 4, 2020 (a), pp. 37–52.

- . “Zum sprachlichen Weltbild in ausgewählten Begriffen aus dem Bereich des Erbrechts in der deutschen und polnischen Sprache”. *Colloquia germanica stetinensia*, vol. 29, 2020, pp. 255–276.
- Pintens, Walter. *Inleiding tot de rechtsvergelijking*. Universitaire Pers, 1998.
- Snel Trampus, Rita. “Het vertalen van vaktaal, in het bijzonder van juridische teksten”. *Handelingen Elfde Colloquium Neerlandicum: colloquium van docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten*, geredigeerd door Theo Hermans *et al.* IVN, 1991, pp. 193–207.
- Tryczyńska, Katarzyna. “Collocaties in het juridisch woordenboek van Fockema Andreae. Een frequentieanalyse”. *Neerlandica Wratislaviensia*, vol. 24, 2014, pp. 93–106.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego* (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375).
- Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych* (Dz.U. z 2022 r. poz. 1166).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Dz.U. 2001 nr 98, poz. 1070).
- Van Caspel, Ruud *et al.*, *Fockema Andreae's Juridisch Woordenboek*. Noordhoff Uitgevers, 2008.
- Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*, geredigeerd door Ton den Boon *et al.* Van Dale Uitgevers, 2015.
- Van den Bergh, Govaert C. J. J. “Rechtstaal en rechtsvinding”. *Plus est en vous. Opstellen over recht en cultuur*. Tjeenk Willink, 1970, pp. 87–108.
- Van Riessen, Ben. “Familie en erfenis”. *U en de wet*. Uitgeversmaatschappij The Reader's Digest N.V., 1980, pp. 150–168.
- Wouters, Jos. “Wat is recht?”. *U en de wet*. Uitgeversmaatschappij The Reader's Digest N.V., 1980, pp. 8–20.